

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1920 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vidtagande av åtgärder för anordnande i varje län av försöksjordbruk under auktoritativ sakkunskaps ledning samt om anordnande av praktiska jordbruksförsök för utrönande av det mindre jordbrukets ekonomiska bärkraft.

(2:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft nedan omförmälda, inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) två likalydande, nr 54 i första kammaren av herrar *Pettersson, Ivar*, och *Kjellén* samt nr 83 i andra kammaren av herrar *Månsson* i Backa och *Edberg*, i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om anordnande i varje län av ett större och ett mindre försöksjordbruk under auktoritativ agronomisk sakkunskaps ledning i syfte att genom planmässig och riktig drift och genom noggrann och fullständig bokföring vinna full och ojävaktig erfarenhet om sådant jordbruks produktionskostnader, samt att för detta ändamåls vinnande dels anvisa och ställa till Kungl. Maj:ts förfogande på extra stat för år 1921 ett anslag av 1,500,000 kronor dels ock medgiva Kungl. Maj:t rätt att utvälja härför lämpliga kronoegendomar och utan hinder av eljest gällande grunder för deras förvaltning bestämma, huru försöksdriften därå skall anordnas;

2) nr 129 i andra kammaren av herr *Carlström*, som hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta lantbruksstyrelsen få i uppdrag att genom hushålls-
Bihang till riksdagens protokoll 1920. 10 saml. 14 häft. (Nr 28—34.) 1

ningssällskapen eller på annat sätt i varje län igångsätta praktiska jordbruksförsök med syfte att få klargjort det mindre jordbrukets ekonomiska bärkraft under en period av tio år samt att riksdagen ville, såsom förslagsanslag, att utgå av tillgängliga medel, anslå ett belopp av 100,000 kronor för vartdera av åren 1920 och 1921 för denna anordnings genomförande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet. I syfte att vinna full och obestridlig erfarenhet om jordbrukets produktionskostnader har i de av herrar Pettersson, Ivar, och Kjellén samt Månsson i Backa och Edberg väckta motionerna framlagts förslag till anordnande genom statens försorg i varje län av ett större och ett mindre försöksjordbruk under sakkunnig ledning. Av herr Carlström har föreslagits igångsättande av praktiska jordbruksförsök genom industriarbetare eller andra icke-jordbrukare i ändamål att härigenom få klargjort det mindre jordbrukets ekonomiska bärkraft.

Utskottet vill med anledning av dessa framställningar erinra om, att statsmedel redan anslagits och åtgärder med anlitande av dessa vidtagits för åstadkommande av en såvitt möjligt ojävaktig kännedom om jordbrukets räntabilitet.

Såsom bidrag till åtgärder för främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk har riksdagen för vart och ett av åren 1912—1921 anvisat ett förslagsanslag av 15,000 kronor. Riksdagen har ock medgivit, att av sålunda beviljade medel finge till åtgärder för åstadkommande av räntabilitetsberäkningar angående jordbruk användas för vart och ett av åren 1916—1919 högst 5,000 kronor och för vartdera av åren 1920—1921 högst 9,000 kronor. Utförandet av dessa räntabilitetsberäkningar har av lantbruksstyrelsen uppdragits åt agronomen Ludvig Nannesson. Denne har med anledning härav verkställt en serie, sedermera i tryck publicerade bearbetningar av räkenskapsresultat från svenska jordbruk för bokföringsåren 1914—1915, 1915—1916 samt 1916—1917.

I skrivelse den 25 april 1917, nr 103, har riksdagen därjämte hos Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande kostnaderna för brödsädesproduktionen i landet samt där efter vidtagna de åtgärder, vartill denna utredning kunde föranleda. Riksdagen förklarade sig i skrivelsen hålla före, att en dylik utredning, för att bliva av värde, borde allsidigt omfatta kostnaderna för såväl pro-

ducerande av brödsäd som frambringande av andra jordbruksprodukter, på det att av utredningen måtte kunna bedömas jordbrukets ekonomiska bärighet i allmänhet. En tänkbar utväg för erhållande av för utredningen erforderligt material vore, påpekade riksdagen, att blivande sakkunniga satte sig i förbindelse med jordbrukare i olika delar av landet och från dessa införskaffade så fullständiga och noggranna bokföringsresultat som möjligt för de år, som utredningen ansåges böra omfatta. En materialinsamling av här berörda slag borde, enligt riksdagens mening, givetvis omfatta landets alla delar, varvid hänsyn borde tagas till alla slag av jordbruk, såväl stora och medelstora som egentliga småbruk. Av en viss vikt vore även, att jordbruk, som stode på olika kulturnivå, finge tjäna till grund för här åsyftade beräkningar. Med anledning av denna riksdagens skrivelse har Kungl. Maj:t den 29 november 1918 anbefallt lantbruksstyrelsen att genom en av styrelsen tillkallad sakkunnig person under treårsperioden 1919—1921 utföra undersökning över produktionskostnaderna för viktigare jordbruksprodukter samt över jordbrukets ekonomiska bärighet i allmänhet, och skulle lantbruksstyrelsen jämväl äga att vid behov tillkalla för att vid undersökningen medverka dels en representant för det praktiska jordbruket och dels en vetenskapligt skolad nationalekonom. För verkställande av ifrågakvarande undersökning har lantbruksstyrelsen utsett förenämnde Nannesson, varjämte styrelsen anmodat ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren G. Sederholm och numera professorn Emil Sommarin att vid undersökningen medverka.

Denna undersökning skall, enligt vad utskottet inhämtat, byggas på noggranna bokföringsuppgifter från ett antal av minst 200 egendomar, representerande såväl landets olika viktigare naturliga produktionsområden som olika storleksklasser och bördighetsgrader av jordbruk. Sålunda skola enligt den för undersökningen uppgjorda planen följande sex områden vara representerade: 1) södra Sveriges vete- och sockerbetsdistrikt, 2) södra Sveriges råg- och potatisdistrikt, 3) mellersta Sveriges slättbygder, 4) mellersta Sveriges skogsbygder, 5) nedre Norrland samt 6) övre Norrland.

Inom varje område med undantag av Norrland skola vidare följande storleksklasser vara företrädda: 1) Under 10 hektar öppen åker, 2) 10—50 hektar öppen åker, 3) 50—100 hektar öppen åker samt 4) över 100 hektar öppen åker. I Norrland skola endast de båda minsta storleksklasserna av egendomar medtagas i undersökningen.

Enligt den för undersökningen uppgjorda planen skall avtal träffas med innehavare av för ändamålet lämpliga jordbruk att för en tid av

3 år, nämligen under bokföringsåren 1919—1920, 1920—1921 och 1921—1922, ställa nödigt bokföringsmaterial till förfogande. Detta bokföringsmaterial insändes i form av månadsrapporter till någon av lantbruksstyrelsen godkänd bokföringsbyrå, där årsräkenskaperna föras och bokslut upprättas, varefter de färdiga räkenskaperna underkastas statistisk bearbetning av undersökningens ledare.

Den till grund för ovanberörda utredningar liggande undersökningsmetoden — nämligen att ur bokföringsresultat från ett större antal typiska jordbruk av olika storlek och inom skilda delar av landet utvinna ett statistiskt underlag för bedömande av här ifrågavarande spörsmål — anser utskottet vara bättre ägnad att giva i detta hänseende pålitliga och vägledande resultat än kalkyler grundade å bokföring vid särskilda för ändamålet drivna försöksjordbruk.

Under hänvisning till berörda åtgärder för åstadkommande av räntabilitetsberäkningar angående jordbruk samt den pågående undersökningen av produktionskostnaderna för viktigare jordbruksprodukter och jordbrukets ekonomiska bärighet i allmänhet får utskottet därför hemställa,

att förevarande motioner ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:
RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Norin, Ingeström, greve Wachtmeister, Lindskog, Öberg, Johansson i Uppmälby, Sävström, Pettersson Ivar, Hagfält, Ericsson i Arboga, Larsson i Bondarve, Svensson i Eggelstad och Anderson i Knapasjö.

Reservation:

av herr *Pettersson, Ivar.*